

2020 йил 15 июль

Ўзбекистон Республикасининг ҚОНУНИ

«Энергиядан оқилона фойдаланиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақида

◀(Давоми. Бошланиш 1-бетда).

энергия жиҳатидан самарадор ва энергия жиҳатидан тежамкор техника ҳамда маҳсулотни, илгор технологияни, ушбу соҳадаги бошқарув усулларини ва илмий тадқиқотларни жорий этиш, иккиламчи энергия ресурсларини ҳамда чиқиндиларни утилизация қилиш, шунингдек атроф-муҳитда табиий ҳолда тикланувчи қуёш, шамол энергиясидан, ер ҳароратидан (геотермал), сув оқимларининг табиий ҳаракатидан, биомасса энергиясидан (бундан буён матнда қайта тикланувчи энергия манбалари деб юритилади) фойдаланиладиган технологияларни жорий этиш бўйича лойиҳаларнинг амалга оширилишига қўмаклашади;

энергияни ҳисобга олиш, уни назорат қилиш ва бошқариш асбобларини, энергия жиҳатидан самарадор, энергия жиҳатидан тежамкор ҳамда экологик хавфсиз энергетика қурилмаларини ишлаб чиқариш бўйича саноат базасини ривожлантиришга ёрдам беради; иктисодиёт тармоқлари ва ижтимоий соҳа объеклари бўйича энергия жиҳатидан самарадорлиқни, энергия тежамкорлигини ошириш ҳамда энергетика ресурсларини тежаш кўрсаткичларини аниқлаш услубиётини, шунингдек мақсадли курсаткичларини тасдиқлайди;

энергия сарфлашининг махсус режимини ўрнатишга розилик беради;

энергиядан оқилона фойдаланиш ва энергетика асбоб-ускуналарини ишлатиш масалалари бўйича кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини яратишга қўмаклашади;

жамоатчиликни энергиядан фойдаланиш самарадорлиги тўғрисида хабардор қилади;

энергиядан оқилона фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилиши устидан давлат текшируви ва назоратини амалга ошириш тартибини белгилайди;

5) қуйидаги мазмундаги 11¹, 11² ва 11³-моддалар билан тўлдирилсин:

«11¹-модда. Энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасидаги махсус ваколатли давлат органи

Ўзбекистон Республикаси Энергетика вазирлиги энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасидаги махсус ваколатли давлат органидир (бундан буён матнда махсус ваколатли давлат органи деб юритилади).

Махсус ваколатли давлат органи:

энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасида, шу жумладан энергиянинг ишлатилишини камайтириш, энергияни тежайдиган илгор технологияларни жорий этиш ҳамда иктисодиёт тармоқларидаги ва ижтимоий соҳадаги қайта тикланадиган энергия манбаларини ривожлантириш соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга оширади;

давлат органларида ва ташкилотларида, иктисодиёт тармоқлари корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг ишлаб чиқариш жараёнларига ҳамда ижтимоий соҳа объектларига энергия жиҳатидан самарадор ва энергияни тежайдиган технологиялар жорий этилишини рағбатлантирувчи ташкилий-ҳуқуқий ва иктисодий механизмлари ишлаб чиқади, шунингдек энергия ресурсларидан фойдаланишдаги энергия жиҳатидан самарадорлик

ва энергия тежамкорлиги юзасидан мониторингни амалга оширади;

иктисодиёт тармоқларида ва ижтимоий соҳа объектларида энергия жиҳатидан самарадорлиқни ва энергия тежамкорлигини оширишга доир илмий тадқиқот ишларини ташкил этади, инвестиция лойиҳалари бўйича тақлифлар ишлаб чиқади;

энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасида ягона норматив-ҳуқуқий ва техник жиҳатдан тартибга солишни амалга оширади; товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) энергия жиҳатидан самарадорлиги ва энергия тежамкорлиги бўйича тоифаларини аниқлаш қоидаларини белгилайди;

бинолар ва иншоотларнинг, шу жумладан қўп квартирали уйларнинг энергия жиҳатидан самарадорлиги ва энергия тежамкорлиги бўйича тоифаларини аниқлаш қоидаларини белгилайди; товарларга (ишларга, хизматларга), бинолар ва иншоотларга, қурилмаларга, шу жумладан қўп квартирали уй-жойларга нисбатан энергия жиҳатидан самарадорлик ва энергия тежамкорлиги талабларини белгилайди;

энергия самарадорлиги паст бўлган маҳсулотнинг мамлакатимизда ишлаб чиқарилишини ёки мамлакатимизга импорт қилинишини чеклаш бўйича тақлифлар ишлаб чиқади; фойдаланилаётган энергия ресурсларининг ҳисобини юритади; энергия аудиторлари фаолиятини ташкил этиш тартибини белгилайди, энергия ресурслари истеъмолчилари мажбурий энергетика текширувларидан ўтказилиши ва тегишли тавсияларнинг бажарилиши юзасидан мониторингни, шунингдек энергия сервис компаниялари фаолияти мониторингини амалга оширади;

қўп квартирали уй-жой мулкдорларининг умумий фойдаланишдаги мол-мулкка нисбатан энергия жиҳатидан самарадорлиқни ва энергия жиҳатидан тежамкорлиқни ошириш юзасидан тадбирлар ўтказади;

энергия жиҳатидан самарадорлиқни ва энергия тежамкорлиги бўйича ҳудудий дастурларга доир талабларни ишлаб чиқади;

энергия жиҳатидан самарадорлик ва энергия тежамкорлигини ошириш бўйича ишларни юритишга доир маълумотлар базасини шакллантиради;

энергия жиҳатидан самарадорлиқни ва энергия тежамкорлигини ошириш бўйича ўқув дастурларига доир талабларни ишлаб чиқади; энергетика аудити соҳасидаги мутахасссларнинг ва энергетика хизматларини етказиб берувчиларнинг малакасини ошириш учун тренинглар ташкил этади.

11²-модда. Энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасидаги давлат текшируви ва назорати органларининг ваколатлари

Энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасидаги давлат текшируви ва назорати органлари ўз ваколатлари доирасида:

энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этади;

бинолар ва иншоотларни, шу жумладан қўп квартирали уй-жой фондини лойиҳалаштириш, реконструкция қилиш, таъмирлаш, қуриш ва фойдаланишга топширишда уларда энергия жиҳатидан самарадор ва энергия жиҳатидан тежамкор технологиялардан фойдаланишнинг шаҳарсозлик нормалари ҳамда қоидаларига мувофиқлигини текширади;

бинолар ва иншоотларни, шу жумладан қўп квартирали уй-жой фондини лойиҳалаштириш, реконструкция қилиш, таъмирлаш, қуришда иссиқлик саноқчи қурилиш материалларини, шунингдек конструкцияларни қўллаш ҳамда муқобил энергия манбалари воситаларини, энергияни тежайдиган лампаларни мажбурий

ўрнатиш талабларига риоя этилишини назорат қилади, бундан яқка тартибдаги уй-жой қурилиши мустасно;

товарлар (ишлар, хизматлар), иншоотлар, бинолар ва қурилмаларнинг энергия жиҳатидан самарадорлиги ва энергия тежамкорлиги нормаларига, шунингдек энергиянинг сифат кўрсаткичларига риоя этилиши устидан текширув ва назоратни амалга оширади;

энергетика ресурсларидан самарасиз фойдаланганлиги учун юридик шахсларга нисбатан иқтисодий жазо чораларини қўлайди.

11³-модда. Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасидаги ваколатлари

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ўз ҳудуди доирасида: энергиядан оқилона фойдаланиш бўйича ягона давлат сиёсатини амалга оширишда иштирок этади;

энергиядан оқилона фойдаланишни ривожлантириш давлат дастурлари ва лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этади;

энергиядан оқилона фойдаланишни ривожлантириш бўйича ҳудудий дастурларни ва лойиҳаларни ишлаб чиқади, тасдиқлайди ҳамда амалга оширади;

энергиядан оқилона фойдаланишга доир дастурлари ва лойиҳаларининг ижроси юзасидан тегишли маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг фаолиятини мувофиқлаштиради;

энергия жиҳатидан самарадор ва энергия жиҳатидан тежамкор технологияларни жорий этиш бўйича ўз ваколатлари доирасида қарорлар қабул қилади;

6) 12-модда қуйидаги тахрирда баён этилсин:

«12-модда. Давлат, тармоқ ва ҳудудий дастурлар ҳамда лойиҳалар

Энергиядан оқилона фойдаланиш соҳасидаги давлат, тармоқ ва ҳудудий дастурлар ҳамда лойиҳалар энергиядан оқилона фойдаланиш бўйича ягона давлат сиёсатини амалга оширишда мажбурийдир.

Қуйидагилар тегишинча давлат, тармоқ ва ҳудудий дастурлар ҳамда лойиҳаларни ишлаб чиқиш ташаббусқори бўлади:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси;

вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар; Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органлари.

Давлат, тармоқ ва ҳудудий дастурлар ҳамда лойиҳалар қисқа (бир йилдан икки йилга қадар даврга), ўрта (икки йилдан беш йилга қадар даврга) ва узоқ (беш йил ва ундан ортиқ даврга) муддатга ишлаб чиқилади, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади ҳамда устувор ҳисобланади. Уларни амалга ошириш учун жавобгарлик тегишинча Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари зиммасига оқулатилиди;

7) 13-модданинг **учинчи қисмида** «Хукумати» деган сўз «Вазирлар Маҳкамаси» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

8) 14-модданинг:

биринчи қисми «энергия жиҳатидан самарадорлиги» деган сўзлардан кейин «энергия тежамкорлиги» деган сўзлар билан тўлдирилсин;

учинчи қисмидаги «Хукумати» деган сўз «Вазирлар Маҳкамаси» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

9) 15-модданинг **иккинчи қисмидаги** «Хукумати»

■ Янги Ўзбекистон одимлари

Янги Ўзбекистонда **“Жамият — ислохотлар ташаббусқори”** ғояси асосида жамоатчилик институт-ларининг роли ва аҳамиятини ошириш орқали давлат бошқарувида жамоатчилик иштирокини кенгайти-риш бўйича мутлақо янги ислохотлар амалга оширилмоқда.

Бугунги кунда барчамиз юртимиздаги очиклик сиёсати, демократик янгиланишлар, хусусан, сўз эркин-лиги, журналист ҳамда блогерларнинг эркин фаолият юритиши ва ижод қилишларига кенг имкониятлар берилаётганлигига гувоҳ бўлмоқдамиз. Бу эса, ўз навбатида, жамоатчилик назорати институтининг тобора ривожланишига олиб келмоқда.

Коронавирус пандемияси даври дав-лат ҳамда жамоат манфаатлари йўлида қучли жамоатчилик назорати институтини ҳам рақамли технологиялар ёрдамида за-монaviялаштириб бориш заруратини яна бир бор тасдиқлади. Айниқса, давлат бошқаруви органлари, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар масъул ходимларининг хатти-ҳаракатлари жамоатчилик эътибори-да бўлмоқда. Сўнгги даврда инновацион технологиялар салоҳиятидан фойдаланган ҳолда халқнинг муаммоларини ҳал этиш-ча қўмаклашиб, ўз фаолиятини “транс-формация” қилаётган айрим фаол депу-татларимиз ва ижро ҳокимияти органлари вакиллари эътироф этиш лозим. Боиси бугунги синовли даврнинг ўзи давлат хиз-матчилардан жамоатчиликни хавотирга солаётган, ташвишлантираётган муаммо-ларни ҳал этишда янгича ёндашувларни тақозо қилмоқда.

Мамлакатимизда Конституция ва амал-даги қонун ҳужжатлари асосида жамоат-чилик назоратининг институционал-ҳуқуқий механизми ўрнатилган. Аммо бугунги кун-да аҳолининг давлат ҳамда жамият иш-ларини бошқаришдаги иштироки қўламини кенгайтириш, сўз эркинлигини таъмин-лаш, шахс — жамият — давлат ўртасида самарали ижтимоий ҳамкорлиқни ўрнатиш, жамоатчилик назоратида оид яхлит меха-низмни шакллантириш каби масалалар бўйича ўзига хос “мулоқот майдони”ни яратишни даврнинг ўзи тақозо қилаётган эди. Боиси ютуқларимиз қўп, лекин ечи-мини кутаётган муаммолар ҳам етарли. Бинобарин, давлат ва жамият ривожла-нишида ижтимоий фаол барча фуқаролар, фуқаролик жамияти институтлари, журна-листлар, блогерлар ташаббусларини бир-лаштириб, мазкур муаммоларга ечим из-лаш ҳамда ҳал этишини янги тизимни жорий қилиш давр талабидир.

Давлатимиз раҳбари жорий йил Олий Мажлиси Мурожаатномасида **“Ислохот-ларнинг амалий натижадорлигини оширишда, жойларда янги ташаб-бусларни илгари суришда аҳоли-мизнинг янада фаолроқ, янада та-шаббускор бўлишига эришмоғимиз лозим”** дея таъкидлаганди. Шу маънода, жамоатчилик назоратини янада қучайтириш, давлат ва жамият ўртасида ўзаро яқин ҳам-корлик ўрнатиш мақсадида **Ўзбекистон Республикаси Жамоатчилик палата-сини** ташкил этиш тақлиф қилинди.

Бу борада ривожланган давлатларда давлат ҳамда жамият ўртасидаги муноса-батларни тартибга солиш механизми бар-чани қизиқтиради. Ҳўш, хорижий мамла-катларда жамоатчилик палаталари ёки шун-га ўхшаш тузилмалар борми? Бор бўлса, улар қандай функция ва ваколатларга эга?

Айтиш лозимки, Жамоатчилик палата-сини ташкил этишнинг шарт-шароитлари қўп йиллик тарихга эга. Шу билан бирга, бу хали ҳам янги фуқаролик жамияти ин-ституту бўлиб, унинг ривожланиши учун барча давлатларга хос ва мос умумий ре-цепт йўқ. Ҳар бир ривожланган давлат кенг жамоатчилик иштироки ҳамда жамо-

ЖАМИЯТ —

ИСЛОХОТЛАР ТАШАББУСҚОРИ

кур ҳолат мамлакатимизда сўнгги йиллар-да амалга оширилаётган очиклик сиёсати-ни яна бир бор кўрсатиб турибди. Энг асосийси, фуқаролар, блогерлар, журна-листлар томонидан ақсарият муаммолар-га ечим ҳам тақлиф қилинмоқда. Бу, албатта, қувонarli ҳолат. Боиси қўлайд бўлмаган, эртанги кунига ишончи бўлган ин-сонгина юртимизда рўй бераётган ислохотларга фаол фуқаролик позиция-сини билдира олади.

Шу маънода, давлат, фуқаролар ва фуқаролик жамияти институтларининг мамлакатни янада жадал ҳамда ҳар томонлама ри-вожлантиришга қаратилган сайъ-ҳаракатларини бир-лаштирувчи замонaviй шаклдаги тизимли ва са-марали мулоқотини йўлга қўйиш зарурати ҳар қачон-гидан муҳим бўлмоқда. Жамоатчилик палатаси жамият аъзоларининг сайъ-ҳаракатлари ҳамда ташаббуслари асосида ижтимоий манфа-атлар қелиштилишни таъминлашга эришиш орқали давлат ва жамият ўртасида кон-сенсус таъминланиши, шубҳасиз.

Давлат ҳамда жамият ҳаётига оид му-ҳим масалаларда халқ фикрини атрофлича ўрганиш ва фуқаролар ташаббуссини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш мақсадида ташкил этилган **“Mening fikrim”** веб-порталнинг Жамоатчилик палатаси тасар-руфига ўтказилиши ҳам бежиз эмас. Энд-ликда палата, том маънода, халқнинг “овози”га айланиши лозим. Келгусида па-лата мазкур веб-порталга қелиб тушаёт-ган мурожаатлари телевидение ҳамда бош-ка оммавий ахборот воситаларида депу-татлар, мутахассислар, кенг жамоатчилик иштирокида муҳокама қилиш ва аҳоли фик-рини тизимли ўрганиш орқали ечимини ку-таётган долзарб масалалар бўйича тегиш-ли норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқиб, тақлифларни киритиб бориши кўзда тутилган. Бу эса, ўз навбатида, “Халқ — давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаи”

деган конституциявий қойидан амалий жи-ҳатдан янада мустаҳкамлайди.

Жойларда аҳоли билан ишлашда ҳамон бир қатор тизимли камчиликлар кузатил-моқда. Масалан, мансабдор шахслар то-монидан одамларни қўйнаётган муаммо-ларга нисбатан “хастпўслаш” ҳолатлари мавжуд. Шу сабабли, Фармон билан Жа-моатчилик палатасига аҳоли фикрини ти-зимли ўрганиб бориш, жойларда ва соҳа-ларда аҳолини, фуқаролик жамияти инсти-тутларини ҳамда жамоатчиликни ташвиш-лантираётган долзарб масалаларни муҳо-кама қилиш, шунингдек, уларнинг ечими бўйича Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Мажлис палаталарига ва Ҳукуматга тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб қкиш юзасидан

нохуш ҳолатларнинг олдини олишга хизмат қилади. Энг асосийси, ҳар бир давлат органи ҳузурида Жамоатчилик палатаси иштирокида жамоатчилик кен-гашлари тизимни шакллантирилади.

Бугун ахборот макони жуда мураккаб. Албатта, ҳар бир киши мақсадига қараб ундан фойдаланади. Сўз ва матбуот эр-кинлигидан қонунчилик доирасида давлат жамоат манфаатлари, учинчи шахслар ҳуқуқларига зид тарзда фойдаланиш му-мкин эмас. Лекин сўнгги пайтларда барча-миз гувоҳи бўлаётганимиз айрим ижти-моий тармоқ фойдаланувчилари бошқа шахсининг ҳуқуқлари, эрки, шавни, қадр-қимматига путур етказувчи асосланмаган маълумотларни тарқатиб, сохта оўбрга эришишга ҳаракат қилмоқда. Мансабдор шахслар томонидан журналистлар ҳамда блогерлар фаолиятига ноқонуний аралашув ёки таҳдид ҳолатлари ҳам кузатилмоқда. Ушбу соҳадаги шу каби муаммолар фуқаролар, нодавлат нотижорат

ташкилотлари, мустақил оммавий ахборот воситалари вакиллари ва блогерларни сўз эркинлиги, фуқароларнинг ахборот олиш ҳамда тарқатиш ҳуқуқини амалга ошириш, ахборот эркинлиги кафолатларини таъминлаш бўйича муҳокамаларга жалб этишга замин яратди. Эндиликда Жамо-атчилик палатасининг мазкур масалалар-га оид амалий тақлифлар ишлаб чиқиши орқали ахборот соҳаси ҳам изчил тако-миллаштириб борилади.

Юртимизда бугунги кунда 10 мингдан зиёд нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолият юритмоқда. Уларнинг салоҳияти ҳамда жамоатчилик назорати, ижтимоий бой-дали ташаббусларни бирлаштириш билан бир қаторда, **“Халқ дипломатияси”** институтини ривожлантириш, жумладан, мамлакат ташқи сиёсатининг устувор вазифаларини ҳаётга татбиқ этиш, унинг нуфузли халқаро рейтингларда эгаллаган ўрнини яхшилаш ҳамда фойдаланиш дар-кор. Бу эса, ўз навбатида, мамлакатимиз ижобий имижини оширишга ва нуфузли халқаро рейтинглардаги ўрнини янада кўтаришга хизмат қилади.

Муҳим масалалардан бири, хорижда қонун парламентада депутатлар томонидан муҳокама қилинишидан олдин “нолинчи” ўқиш деб аталдиган механизм, яъни Жа-моатчилик палатасига ўта долзарб маса-лаларга доир норматив-ҳуқуқий ҳужжат ло-йиҳаларини жамоатчилик экспертизасидан ўтказиш, уларни жамоатчилик билан маслаҳатлашув ҳамда эшитувлар асосида тақомиллаштиришга қўмаклашиш вазифа-си оқулатилмоқда. Бу янгилнк халқ ташаб-буси билан халқлик қонунлар қабул қили-нишга олиб қелиши, шубҳасиз.

Президент Фармони билан Жамоат-чилик палатасининг ташкил этилиши ак-сарият ривожланган хорижий мамлакат-ларда бўлгани каби давлат — фуқаролик жамияти самарали мулоқотининг ҳуқуқий механизмини янада мустаҳкамлаш, аҳолининг давлат ва жамият ишларини бошқаришдаги иштироки қўламини кен-гайтириш ҳамда фуқаролар, жамият ва давлатнинг ўзаро яқин ҳамкорлигини ўрнатишга хизмат қилади.

Шаҳзод САЙДУЛЛАЕВ,
юридик фанлар номзоди, профессор.

КОНОНАВИРУСГА ТЕСТ ОЛИШДАГИ МУАММОЛАР ҚАЙ ТАРТИБДА БАРТАРАФ ЭТИЛМОҚДА?

◀1 Қайд этилганидек, айни пайтда мамлакатимизда 16 та шифохона коронавирусга чалинган фуқароларни даволаш учун ишламоқда. Зангиота туманидаги махсус клиника эса очилганга бир ҳафта бўлмасдан бемор-ларга тўлиб бўлди. Бугунги кунда бе-морлар учун махсус жойлар ҳозирлаш ишлари давом этмоқда.

Пресс-брифингда коронавирусга тест олишдаги муаммолар қай тартибда бар-тароф этилаётгани ҳақида ҳам маълумот берилди.

— Пандемия бошланганида кунига 3 мингта тест олган бўлсак, ҳозирги пайт-да 22 — 24 мингта тест қилиняпти, — деди Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузу-ридаги Коронавирусга қарши кураш шта-би аъзоси, тиббиёт фанлари доктори, профессор Ҳабибулла Оқиллов. — Санит-ария-эпидемиологик осойишталик агент-лиги ва унинг ҳудудий бўлиmlарида тест олишга рұхсат берилган. Яқинда тест олишда фойдаланиладиган яна 45 та ПЦР аппарати харид қилинди. Яқин орада худ-дундай ускуналардан яна 15 та олиб ке-линади. Натижада бундай жиҳозлар ети-шмовчилигига барҳам берилади. Ушбу тестларни оладиган мутахассисларни ҳам тайёрладик. Шунингдек, ресурслари етар-ли бўлган хусусий лабораторияларга ҳам тест қилишга рұхсат берилди.

Тадбирда ПЦР аппаратида тест олиш жараёни анча мураккаб ва тажриба талаб қилиши, бу йўналишда малакали мутахассислар етисмаслиги ҳам тест олишдаги муаммоларни келтириб чиқар-ганлиги айтиб ўтилди.

Ўзбекистондаги эпидемиологик вази-ят, коронавирусдан ўлим кўрсаткичининг ўсиб бориши, статистик рақамларнинг яширилиши ҳақидаги саволларга ҳам жа-воб қайтарилди.

— Бизга бундан ҳеч қандай наф йўқ, — деди Х. Оқиллов. — Бирок вафот этган-лар орасида коронавирус инфекциясига тест топширган ва тахлил жавоблари ор-қали тасдиқланмаган ҳолатлар бўлиши мумкин. Қўлимизда беморда коронави-рус тахшиси тасдиқланган факт бўлма-са, уни коронавирусдан вафот этди, дея оламиймиз.

Тадбирда бугунги кунда қайси тиб-биёт муассасалари карантинга ёпилган, деган саволга ҳам аниқлик киритилди.

— Коронавирусга мўлжалланмаган шифохоналарда коронавирус аникланса, уни 14 кунга ёпиб ташлар эдик, — деди Х. Оқиллов. — Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатяптики, бу нотўғри йўл. Ҳозир ко-ронавирус қикадиган бўлса, уша бўлим-нинг ўзини ёпиғимиз. У ҳам бўлса бир кунга. Бўлиmdа тегишли санитария тад-бирлари ўтказилгандан кейин эртасига бўлим яна қайтадан ўз фаолиятини да-вом эттиради.

Пресс-брифингда журналистларни қизиқтирган бошқа саволларга ҳам ат-рофлича жавоб қайтарилди.

Шаҳзод ҒАЛФОРОВ
(«Халқ сўзи»).

Олий Мажлис Сенати

ЯНГИ ҚОНУН ЖОЙЛАРДА МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ

Олий Мажлис Сенатининг Суд-ҳуқуқ масалалари ва коррупцияга қарши курашиш қўмитаси аъзолари томонидан ҳудудларда маҳаллий Кенгашлар доимий комиссиялари раислари ҳамда депутатлари ва экспертлар иштирокида Сенатнинг навбатдаги ялпи мажлисида кўриб чиқиладиган “Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонуни муҳокама қилинди.

Қайд этилганидек, амалдаги Қонун 17 моддадан иборат бўлса, янги таҳрирдагиси 44 моддани ўз ичига олади. Ушбу ҳужжатда одам савдосига қарши курашиш борасидаги бир қатор тушунмовчиликларга ойдинлик киритилганди.

Жумладан, янги таҳрирдаги қонунда “вояга етмаган”, “вояга етмаганлар савдоси” тушунчалари мазмун-моҳияти очиб берилаётир. Бундан ташқари, одам савдосига қарши курашиш борасидаги давлат сиёсатининг асосий йўналишлари белгилаб берилмоқда.

Муҳокамаларда одам савдоси ҳам худди коррупция каби трансмилий жиноятлар тоифасига кириши, ушбу

қонун одам савдосига қарши курашиш борасидаги муносабатларни тартибга солишда мустаҳкам ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилиши алоҳида таъкидланди.

Қонунда одам савдосига қарши курашишнинг асосий принциплари, одам савдосига қарши курашиш борасидаги давлат сиёсатининг муҳим йўналишлари ҳамда бу жараёнда ишტიрок этувчи орган ва ташкилотлар ҳамда уларнинг ваколатлари кенг очиб берилаётгани ҳам иштирокчилар томонидан айтиб ўтилди.

Шунингдек, муҳокамаларда мазкур қонун юзасидан тақлиф ва фикр-мулоҳазалар билдирилди.

«Халқ сўзи».

Ишчи гуруҳ — худудда

Тадбиркор аёллар қай даражада қўллаб-қувватланыпти?

Бу борада жойлардаги ҳақиқий аҳвол ўрганилмоқда.

Шу кунларда Олий Мажлис Сенати аъзолари ҳамда тегишли вазирлик ва идора лар масъулларидан иборат ишчи гуруҳи томонидан Тошкент вилоятида хотин-қизларнинг меҳнат ҳуқуқларини таъминлаш ҳамда тадбиркорликни ривожлантириш борасидаги қонун ҳужжатларини ижроси юзасидан амалга оширилаётган ишлар ҳолати ўрганилганди.

Ўрганишлар давомида ушбу масалалар чуқур таҳлил қилиниб, тадбиркорлик соҳасида хотин-қизларга берилган имтиёзлар тўғрисида атрофлича маълумот тақдим этилмоқда. Бу эса опа-сингилларимизнинг ҳуқуқий билимини ошириш билан бир-

га, уларда бизнес соҳасига раббат уйғотаётир.

Тадбиркорлик билан шуғулланиш истагидagi аёлларни Хотин-қизлар тадбиркорлик марказларига жалб қилиш, уларда бизнес юритиш кўникмаларини шакллантириш, ишини йўлга қўйишда қўмаклашиш, консултьатив ёрдам кўрсатиш бўйича амалга оширилган саяё-ҳаракатлар чуқур таҳлил этилмоқда.

Шунингдек, тадбиркор хотин-қизларга маҳаллалардаги бўш турган бинолардан жой ажратилишига қўмаклашиш ҳам ишчи гуруҳнинг диққат марказида турибди.

«Халқ сўзи».

Фаолият таҳлили келажақда амалга ошириладиган ишлар натижадорлигини таъминловчи муҳим омилдир. 2020 йилнинг биринчи ярми ҳам ўтди. Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг янги шаклланган қўмиталари бу вақт давомида нимааларга ургурдию олдинда қандай вазифалар турибди? Агар ва сув ҳўжалиги масалалари қўмитаси айни жихатдан келиб чиқиб, 2020 йилнинг 6 ойи давомидаги фаолиятига назар солди ҳамда келгуси вазифаларини муҳокама қилди.

Сарҳисоб

Таъкидлаш жоиз, давлатимиз раҳбари йил бошида 3 та муҳим сиёсий тадбир, яъни Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг биринчи ташкилий мажлиси ва Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлиси ҳамда Олий Мажлисга йўллаган Мурожаат-номасида парламент аъзолари, хусусан, Қонунчилик палатаси олдида турган устувор йўналишларга тўхталиб, қатор тақлифларни илгари сурган эди.

Қўмиталар фаолияти айни шу тақлифларнинг амалдаги рўёбини таъминлаш, шунингдек, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Кенгашининг қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг 2020 йилга мўлжалланган фаолиятининг асосий йўналишлари”дан келиб чиқиб ташкил этилди.

Хусусан, Агар ва сув ҳўжалиги

БАНКЛАР ТРАНСФОРМАЦИЯСИ МАМЛАКАТИМИЗ МОЛИЯ ТИЗИМИГА ҚАНЧАЛИК НАФ БЕРАДИ?

Сўнгги пайтларда мамлакатимизда банк-молия сектори изчил ислоҳ қилиниб, қатор чоратадбирлар амалга оширилди ва натижада илғор банк бизнесини юритиш ҳамда ушбу секторда рақобат муҳитини кучайтириш учун зарур ҳуқуқий шарт-шароитлар яратилди.

Депутат фикри

Банк соҳасидаги ҳозирги ҳолат таҳлили бир оз бошқароқ, Яъни банк секторида давлатнинг юкори даражадаги аралашуви, давлат иштирокидаги банкларда ме-нежмент ва таваккалчиликларни бошқариш сифатининг етарли эмаслиги, икτισодиётда молиявий воситачиликнинг паст дара-жаси каби банк секторини икти-содий янгилаштириш ҳамда жа-мият эҳтиёжларига мос равиш-да ривожлантиришга тўсқинлик қилаётган қатор тизимли муам-молар соҳа равақига тушов бўлаётган эди.

Президентимизнинг 2020 йил 12 майдаги “2020 — 2025 йил-ларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизими-ни ислоҳ қилиш стратегияси тўғрисида”ги Фармони ушбу ма-салаларни ечишга қаратилгани билан аҳамиятлидир.

Таҳлилларга кўра, ҳозирги кун-да жами банк активларининг 15 фоизи хусусий банкларга, 85 фоизи давлатнинг бевосита ёки билвосита улуши бўлган банкларга тегишли.

Пандемия шароитида жаҳон икτισодиёти инқирозга юз ту-тган бир пайтда қаржоний инвес-торларни миллий икτισодиётга жалб этиш қийинлашмоқда. Айтиш жоизки, дунёнинг барча мамлакатлари инвестиция жалб қилишда тижорат банклари му-

ҳим ўрин тутади. Хорижий ин-весторлар сармоя киритиш учун халқаро тоифадаги банкларнинг қафолатини тақдим этишни сўрайди. Шу сабабли банк ти-зиммида давлат улушини нуфузли хорижий банк ҳолдинларига сотиш орқали камайитириш мақ-сада мувофиқдир. Бу йўл орқа-ли иккита мақсадга эришилади: биринчидан, давлат улуши кама-йиши орқали хусусий банклар ўртасида рақобат ривожланиб, хизматлар сифати яхшиланади, кредит фоиз ставкалари тушади. Иккинчидан, давлат банкларнинг ҳукумат қафолати остида олаёт-ган қарзлари камайиб, умумий ташқи қарзга ижобий таъсир кўрсатади.

Банклардаги давлат улушини хусусийлаштириш уларнинг кор-поратив бошқарув тизимини та-комиллаштириш, банк хизматла-ри сифатини яхшилаш ва кўла-мани кенгайтириш, кадрлар са-лоҳиятини юксалтириш каби ма-салаларни ҳал этиш орқали амал-га оширилади.

Сир эмас, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари раҳбарла-ри банкларнинг, жумладан, кре-дит портфели ва банк активла-рини шакллантириш билан бог-лиқ тадбиркорлик таваккалчилик-ларини бошқариш фаолиятига аралашиб келмоқда. Натижада тадбиркор ҳамда аҳолининг банк

тизимига бўлган ишончи йўқол-ган. Чунки фермер ҳўжалиги ўз ҳисоб рақамига тушган пулга ўзи эга бўлмай, маҳаллий ҳокимият буйруғи билан турли тадбир ва ҳомийликларга ўтказиб бериляп-ти. Ушбу тизимга барҳам бе-рилмас экан, тадбиркор банк билан ҳамкорлик қилишни йўла-майди, балки ҳисоб рақамидagi пулни тезроқ нақдлаштиришга хошляди. Натижада пуллар банк айланмасидан чиқиб “яширин икτισодиёт”га интилади. Шу боис тадбиркорнинг ҳисоб рақамида-ги маблағ ўз чўнтағидаги пули каби бўлмоғи ва ҳеч ким унинг розилигисиз ишлати олмаслиги лозим.

Таъкидлаш жоизки, давлат банкларини трансформация қилиш билан бир қаторда, хусусий банклар ҳам бизнес жараёнла-рини оптималлаштириши лозим. Назаримизда хусусий банклар консерватив бўлгани туфайли операциялар рисклардан қўқиб, ин-новация аҳборот хавфсизлигига таҳдид бўлади, деб ҳисоблайди. Унутмаслик керакки, инновация-ни қўллаш ҳисобига технологик жараёнлар қисқаради ва қарор қабул қилиш маъқуллашади. Бу эса янги маъсулётлар ҳамда янги бозорларга кириш учун имкони-ят яратди. Хусусий банклар давлат банкларига нисбатан кичик бўлганлиги сабабли инновацион жараёнларни тезроқ мослаштира олади. Айни сабабли хусусий банклар бозорда рақобатбардош бўлиши учун давлат банкларидан илгарирок ҳаракат қилса, кўзла-ган мақсадларига осонроқ эришишлари мумкин.

Пандемия даврида банклар-нинг кредит портфели ва лой-ҳалар сифатини ошириш маса-

ласи долзарб бўлиб қолмоқда. Банклар томонидан ўтказилган стресс-тестлар натижалари му-аммоли кредитлар улуши бир неча баробар қўяйиши мумкин-лиги (ҳозирда 2,4 фоиз), бу эса банк тизими учун жиддий хатар эканлигини кўрсатяпти. Шу ўрин-да тижорат банкларида муаммо-ли кредитлар саломогининг ошиб кетиши самарадорлиқа пугур ет-казиши билан бир вақтда, халқ-аро рейтинг компанияларининг банкларга бераётган рейтинг ба-ҳоларига ҳам салбий таъсир кўрсатишини эслатиб ўтиш дар-кор. Тижорат банкига берилган рейтинг қўрсаткичининг тушиб кетиши хорижий молия институ-тларидан олаётган қарз ресурсл-лари қиймати ошиб кетишига олиб келади. Шу боис тадбир-корларнинг кредит тўловларини муаммога дук келмаган тақдир-да ўз вақтида тўлаб бориши уларнинг давлатимиз раванқи учун қўшган ҳиссаси бўлади.

Умуман, замонавий банк ти-зимини шакллантириш, банклар-нинг инвестициявий ҳожибадор-лигини ошириш ва банк хизмат-ларининг янги стандартларини жорий этишга қаратилган комп-лекс ўзгартиришларни рўёбга чиқариш бугунги кунда мамла-катимиз икτισодиётини ривож-лантириш, тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ҳамда халқаро рейтингларда Ўзбекистон банк ти-зимининг маъқеини юксалтириш-да муҳим аҳамият касб этади.

Жаҳонир АБДУРАСУЛОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатасининг
Бюджет ва иқтисодий
ислохотлар қўмитаси
аъзоси.

Огоҳлик

БУНДА ХАТАРЛИ ОФАТГА АСЛО БЕПАРВО ҚАРАБ БЎЛМАЙДИ

Саломатлик инсон учун энг бебаҳо бойлик. Халқимиз соғлигини мустаҳкамлаш йўлида олиб борилаётган саяё-ҳаракатлар ҳозирги мураккаб вазиятда ҳар биримизга далда бўлиб, ўзимиз ва ўзгалар тақдирини учун масъулиятни янада кучайтиришни тақозо этмоқда.

Яқинда Президентимиз то-монидан ўтказилган видеосе-лктор йиғилишида бутун дунёда минг-миглаб одамлар-нинг ўлимига сабаб бўлаёт-ган хатарли офат — корона-вирус пандемиясига асло бе-парво ҳамда енгил қараб бўлмаслиги ана бир бор таъ-кидланди. Бу бежиз эмас. Чунки айрим юрдошларимиз бугунги мураккаб вазиятни тўла ҳис этмаётганди. Нати-жада Республика маҳусос ко-миссияси қарорига кўра, шу йил 10 июлдан 1 августга ма-млакатимиз бўйича каран-тин чоралари яна қучайтирил-ди. Вилоятлараро автотранс-порт қатновлари вақтинча тўхтатилди. Ушбу муддат да-вомида буюм бозорлари ва буюмлар савдоси билан шуғулланувчи йирик дўконлар, оммавий кўнгилчор маскан-лари фаолияти, тўй ҳамда бошқа оилавий маросимлар, оммавий тадбирлар ўтказиш тақиқланди.

Албатта, буларнинг барча-си одамлар саломатлигини асраш, келиб чиқиши мумкин бўлган кўнгилсиз оқибатлар-нинг олдини олишга қаратил-гани билан аҳамиятлидир.

Олиб борилаётган саяё-ҳаракатларга қарамай, бугунги кунда беморлар сони ортши, айниқса, сўнгги кунларда Тошкент шаҳрининг ўзида ка-саликнинг клиник белгилари пайдо бўлган шахслар бир неча баробар қўяйгани куза-тилди. Очигини айтиш керак, бу мўйян кийинчиликларни юза-га келтирди. Лекин давлатимиз томонидан ушбу ҳолатни бартараф этиш чоралари қўрил-моқда.

Мана, куни кеча
Соғлиқни сақлаш ва-
зирлигининг тегишли
буйруғига асосан,
Тошкент шаҳрида
COVID-19 инфекция-
сини бошқариш

бўйича алоқа мар-ка-зи фаолият юрита бошлады. Мазкур штабга асосий ва-зифалар юклатилди. Ҳар битта поликлини-ка қошида мобиль гуруҳлар ташкил этилди. Инфекцио-нист, эпидемиолог, умумий амалиёт ши-фокоридан иборат мобиль гуруҳлар ча-қирувга асосан, ко-ронавирус симпто-млари кузатилган бе-морларнинг уйларига боришади. Агар бе-морда чиндан ҳам ко-рона вирусни юк-тирганлиги аломат-лари кузатилса, те-лефон орқали туман, худуд ёки республи-ка даражасидаги COVID-19 га олина-диган таҳлиллар учун диагностика қилишга маҳусос тиббёт бри-гадасини чақирти-ради.

Кўриниб турибдики, энди-ликда коронавирус аломати кузатилган беморлар тест топшириш ёки шифохонада даволаниш учун сарсон бўлмайди. Бу ҳам кейинги пайтларда сайловчиларимиз этирозларига сабаб бўлаёт-ган ҳолат эди. Демак, ҳам-жихатликда фаолият олиб бо-риласа, барча муаммога ечим топиш мумкин. Бугунги си-новли кунларда ҳеч биримиз четда турмаслигимиз лозим. Халқимизга айтар сўзимиз шуки, мутахассислар берган тавсияларга амал қилинг, то-залик, санитария қоидаларига риоя этинг. Бу нафақат узингиз, балки ўзгалар са-ломатлиги учун ҳам жуда му-ҳим.

Фахриддин САМАТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутати.

АҲОЛИ КЎТАРГАН МУАММОЛАР ЕЧИМИНИ ТОПМОҚДА

Жойларда аҳоли билан ўтказилаётган учрашувларда ҳар бир мурожаатга алоҳида эътибор қаратиб, кўтарилган масалаларга ечим топиш чоралари қўрилаётгани одамларнинг давлатга ва амалга оширилаётган ислохотларга ишончини мустаҳкамламоқда. Бинобарин, Президентимиз таъбири билан айтганда, халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак.

Халқ билан мулоқот

Бугун иш услубимиз ўзгарди. Шу кеча-кун-дузда коронавирус оқибатларини тугатиш, тарқалишининг олдини олиш борасидаги чора-тадбирлар доирасида аҳоли билан карантин қоидаларига амал қилган ҳолда иш олиб борамиз.

Яқинда Нукусдаги “Амударё” маҳалла фуқа-

ролар йиғини аҳолиси билан учрашдик. Ўзаро мулоқотда одамларни қийнаётган бир қатор масалалар ўртага ташланди. Хусусан, ушбу худудда яшовчи Ж. Медетова, Д. Аметов ва Т. Исмоилов кўчаларга тунги ёриткичлар қўйил-магани, неча йиллардан бери асфальт янгилян-магани каби муаммоларни айтди. Ж. Пиринхова

эса маҳаллага нуруний отахонлар учун дам олиш маскани, ёшлар учун спорт майдончаси, кутуб-хона қуриш урғулигини билдирди.

Йигирмидан зиёд фуқаролар уй-жой, иш билан таъминлаш, мактабгача таълим муассаса-сига фарзандларини жойлаштириш каби муам-моларни баён қилди. Ушбу масалалар тегишли ташкилотлар, жумладан, Олий Мажлис Сенати томонидан назоратга олинди. Тадбирдан кейин мақкур масалаларга дахлдор корхона ва муас-саса мутасаддилари билан учрашиб, уларни қан-дай ҳал этиш бўйича маслаҳатлашдик. Эъти-борлиси, муаммоларнинг аксарияти ечимини топди.

Мазкур маҳаллада йигирмата кўча бўлиб, уларнинг айримларида аҳоли ичимлик суви таъ-миноти ҳамда томорқаларни сугоришда қийна-лаётган экан. Ана шу бўйича мурожаатлар юза-

сидан тегишли соҳа ходимлари билан ҳамкор-ликда иш олиб бордик ва пировардида маса-лани ижобий ҳал этишга эришдик.

Шу билан бирга, Нукус шаҳридаги Саман-бой маҳалласида яшовчи Жадрра Есенбаева арзонлаштирилган уй олишда қийналаётгани тўғрисида ариза билан мурожаат қилди. Маз-кур масаланинг ҳам қонун доирасида ечимини топиш борасида зарур чоралар қўрилди.

Фаолиятимиз давомида бундай мисоллар қўлаб учрайди. Мўҳими, аҳоли мурожаатларин-инг барчаси тегишли ташкилотлар вакиллари билан ҳамкорликда ижобий ҳал этилмоқда. Одамларни рози қилиш эса, бизнинг асосий вазифаларимиздан биридир.

Гулистон АННАҚИЛИЧЕВА,
Олий Мажлис Сенати аъзоси.

ИЛМ ДАРЁСИДАГИ ИРМОҚ

Рўйи замин сайқали Самарқанд азалдан илму урфон, буюк олиму уламолар етишиб чиққан, юртимизни бутун дунёга танитган заминдир. Урта асрлар илм-фанида инқилобий ўзгаришлар ясаган мароқандлик олимларнинг диний ва дунёвий илмларга ихтисослаштирилган мактаблари, улар яратган кашфиётлар бугунги кунда ҳам жаҳонга машҳурдир. Уша даврда вилоятда қўллаб мадрасалар фаолиятда бўлганки, уларга нафақат юртимиз, балки дунёнинг узоқ ҳудудларидан ҳам илму толиблар таҳсил олиш учун келишган.

Акс садо

Академик Ботурхон Валихўжаев 2001 йили нашр этилган “Самарқанд-да олий таълим мадрасайи олия — университет тарихидан лавҳалар” номли илмий-оммабо рисоласида IX-X асрлардаёқ Самарқандда 17 та мадраса фаолият кўрсатганини таъ-кидлаган. Умумжаҳон маданий тарақ-қиётини буюк илмий кашфиётлар билан бойитган Мирзо Улугбек даврида Самарқанд дунёга донди кетган илм-фан, маданият ва маърифат маркази-га айланган.

Худди шундай, узоқ тарихга эга Са-марқанд давлат университети ҳам ана шундай илм масканларининг вориси саналади. “Халқ сўзи” газетасининг 3 июль сониди Олий Мажлис Сенати

аъзоси, Самарқанд давлат универси-тети ректори, техника фанлари докто-ри, профессор Рустам Холмуродов ва газета муҳбирининг “Тамалдун дарё-си ҳамон оқмоқда равон. Ўзбекистон-да илм-фаннинг янги Ренессанс даври бошланмоқда” сарлавҳаси билан эълон қилинган суҳбатиди бу алоҳида эътифод этилган. Ушбу олий таълим муассасасининг тарихи Самарқандда 1420 йилдан фаолият кўрсата бошла-ган Мирзо Улугбек мадрасасига бо-риб туташиб тарихий, илмий, маъ-навий асосларга эга қатор далиллар билан исботланган.

Халқимиз орасида “оққан дарё оқмай қолмас”, деган нақл бор. Ба-ралла айтиш мумкинки, нафақат Са-

Самарқанд давлат университети, балки юртимиздаги бошқа олий таълим муассасалари ҳам она заминимизда ривож топган қадим мадрасалар тимсо-лида ўз тарихий илдизларига эга, десак, муболага қилмаган бўламиз.

Шу маънода, таниқли олимимиз-нинг Самарқанд давлат университети ташкил топганининг 600 йиллигини кенг нишонлаш бўйича билдирган тақ-лифи ҳар биримизнинг кўнглимизда буюк аждодларимизнинг дунё илм-фани тараққиётига қўшган улкан ҳис-саларидан фахрланиш туйғусини қайта жонлантиради.

Бугунги кунда профессор Рустам Холмуродовнинг ташаб-буси нафақат мамлакатимиз эъёлилари, балки Улугбек мад-расасининг дунё илм-фани та-раққиётига қўшган буюк улуши-ни яхши билган ва англаган халқаро илмий жамоатчилик то-монидан ҳам қўллаб-қувватлан-моқда.

Жумладан, Жанубий Корея-нинг Инха университети пре-зиденти Пак Чун-Бэ Самарқанд қадимдан жаҳон илм-фани мар-казларидан бири бўлганини, бу ерда камол топган олиму му-тафаккирлар бугунги авлодлар-нинг фахру ифтихорига айлан-ганини таъкидлайди.

Нагасаки университети профессори Абдурахмон Гулбеяз Мирзо Улугбек мадрасасининг бутун мусулмон шарқидagi илм даргоҳлари учун ўзига хос методологик марказ бўлганлиги-ни эътироф этиб, “Самарқандда Мирзо Улугбек тарбиясини олган ма-тематик, астроном Али Қўшчи Истан-булда, худди шундай билмлар уста-си Бурсада тўғилган Қозизода Румий эса Самарқандда Улугбек ра-садхонасида ишлаганининг ўзини бу маданият кўприкларига намуна сифа-

тида қайд этиш мумкин”, деган фикрларни билдиради.

АҚШнинг Мичиган университети Европа, Россия ва Евроосиё тадқи-қотлари маркази директори, профес-сор Норман Грэм ҳамда унинг ўрин-босари Тимур Хожаўғлу юксак баҳо берганидек, “Шарҳ ва Фарб чорраҳа-сида жойлашган бу минтақа кўп аср-лар давомида маданиятлар, илмий ғоялар, тиллар ва динлар мулоқоти, ўзаро таъсирига катта туртки берди”.

Самарқанд давлат университети бугунги кунда ҳам юртимизда оқаёт-ган илм дарёсининг серсув ирмоқ-ларидан биридир. Республика олий таълим тизимини 2030 йилгача ри-вожлантириш концепциясига мувофиқ, мазкур илм даргоҳини мамлакатимиз олий таълим муассасаларининг флаг-манига айлантириш ҳамда дунёнинг биринчи 500 та ўринидаги олий таъ-лим муассасалари рўйҳатига киритиш кўзда тутилган. Агар Самарқанд дав-лат университети тарихи билан бог-лиқ адолат тилкандарига бўлса, на-фақат буюк аждодимиз Мирзо Улугбек даҳосига эҳтиром, балки юртимиз олий таълим тизимининг халқаро нуфузи янада ошишига асос бўлади, деб умид қиламиз.

Абдуқодир ТОШҚУЛОВ,
Термиз давлат университети
ректори,
Олий Мажлис Сенати аъзоси.

ЭЪЛОН

Тошкент меҳмонхона ҳўжалиги
ва сервис касб-хунар коллежи
Вазирлар Маҳкамасининг
2018 йил 18 апрелдаги 303-ф-сонли
фармойишига асосан,
2020 йил 1 августдан
ўз фаолиятини тугатишини
маълум қилади.
Давъо ва аризалар учун манзил:
Тошкент шаҳри, Шайхонтоҳур тумани,
Самарқанд Дарвоза кўчаси, 60-уй.
Мурожаат учун телефонлар:
71-273-64-60, 94-645-13-89.

Ўзбек Миллий академик драма театри жамоаси театр ижодкори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист

Абдураим АБДУВАХОБОВнинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент давлат техника университети жамоаси ва Касаба уюшма қўмитаси техника фанлари номзоди, доцент

Деловар КАДИРОВАнинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия изҳор этади.

ДИЛЛАРНИ ДИЛЛАРГА, ЭЛЛАРНИ ЭЛЛАРГА ПАЙВАНД ЭТАЁТГАН САНЪАТ

БУ ЙИЛ ШАҲРИСАБЗ ШАҲРИДА ИККИНЧИ БОР ХАЛҚАРО МАҚОМ САНЪАТИ АНЖУМАНИ ЎТКАЗИЛАДИ.

*Санъатим анда соз чалмоқ иши,
Билмайин мен каби ишини киши,
Илми адовору фанини муסיқий,
Мендин ул илм аҳли таҳқиқий.*
Буқ мутафаккир шоир Алишер Навоийнинг “Сабъи сайёр” дostonидан келтирилган ушбу бандда мусиқанинг илоҳий садо, инсоният руҳиятини озиғи, хуш қайфият улашувчи удуғ неъмат эканлигига ишора бор.
Дарҳақиқат, мусиқа — мўъжизакор олам. Айниқса, халқимизнинг ноёб маданий мероси — мақомларнинг тинглашувчига чексиз маънавий қудрат бахш этувчи сеҳрли кучи, юракларни сел қилувчи сирли асрлар оша инсонларни ҳайратлантириб келади.

Халқимизга бебаҳо бойлигини қайтарган муҳим ҳужжат

Ушбу ноёб санъатга муносабат турли даврларда турлича кенди. Халқимиз мақомлар билан ухлаб-уйғониб, эъзоз-эҳтиром этган замонлар ҳам, афсуски, “эскилик сарити” сифатида қаралиб, уни авайлаб асраш, ўрганиш ва ривожлантиришга эътиборсизлик кўрсатилган йиллар ҳам бўлди. Шукрки, истиқлол қўши миллий санъатимиз осмонини ҳам ёритди. Мақомларга муносабат ўзгарди. Турли фестиваллар, анжуманлар ташкил этилиб, аждодларимизнинг ушбу ноёб меросини ўрганишга, тарғиб этишга қулай шароит яратилди. Ўзбек мақомларининг янги тўлдирилган кўринишда замонавий талқинларини яратиш, чолгу ҳамда ашула йўлларини аудио ва видеоларга ёзиб олиш ҳамда “Шашмақом” нота матнларининг замонавий намунасини шакллантириш борасида олиб борилаётган сайёҳаракатлар илмий-маданий аҳамиятга эгаллигини эътироф этиш лозим.

Юртимизда мақом ансамбллари, мақом жамоалари ташкил қилинди, Ўзбекистон давлат консерваториясида шу йўналишда махсус кафедра фаолият кўрсата бошлади. Шунга қарамай, миллий ўзлигимизни англаш, маданиятимизни ҳар томонлама ривожлантириш, халқимиз, аввало, ёш авлодларимиз юксак инсоний туйғулари руҳида тарбиялаш, уларнинг эстетик диди ва тафаккурини шакллантиришда мақом санъатининг кенг имкониятларидан етарлича фойдаланилмай келаётгани.

Соҳадаги мавжуд камчилик ҳамда муаммоларни бартараф этиш, ўзбек мақом санъатини чуқур ўрганиб, ўзига хос ижро мактаблари ва аъёнларини янги босқичда раванж топтириш, унинг “олтин фонди”ни яратиш ҳамда бойитиш, халқаро нуфузини ошириш ва кенг тарғиб қилиш мақсадида 2017 йил 17 ноябрда Президентимизнинг “Ўзбек миллий мақом санъатини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”-ги қарори қабул қилинди.

Мазкур ҳужжат ушбу санъатга доир чуқур илмий-назарий тадқиқотлар, ўқув-ўқувчи бўлиб яратилиш, мақом устозлари, соҳа олимлари ҳамда мутахассислари, иштирокчи ва истиқболда ёш ижрочилар фаолиятини қўллаб-қувватлаш ишларини янада кучайтиришга туртки бўлди.

Ушбу қарор нафақат тарихга, балки халқимиз қалбига муқаддас. Кейинги уч йилда мақом санъатига эътибор юксак босқичга кўтарилди, деб бемалол айта оламиз.

Устозларнинг интиқили билан кутган орзуси амалга ошди. Ўзбек миллий мақом санъати маркази тузилди. Унинг зиммасига мақомларнинг азалий аъёнларини тиклаш юзасидан бир қатор вазифалар белгиланди.

Давлатимиз раҳбари қарори замирида, аввало, халқимизнинг маънавий бойлиги бўлган мақомнинг қадричи янада ошириш, мақом билымдонлари бўлган устозларни излаб топиш, ушбу санъат намуналаридан халқимизни баҳраманд қилиш, унинг тарбиявий томонларидан фойдаланиб, баркамол авлодни шакллантириш, келажакда улуғ мутафаккир, алломаларнинг янги авлодини тарбиялаш гоёси ўз аксини топган.

Маълумки, мақом ижодиёти ва амалиёти азалдан оғзаки аъёнларга асосланган ҳамда “Устоз — шогирд” усулида ўзлаштириб келинган. Бу санъат намуналари йиллар давомида мусиқа билымдонлари, халқ бастакорлари томонидан яратилган. Демак, замонавий жараёнда таълим соҳасида мақомларга эътиборни мустақамлаш, ўқув жараёнида ушбу санъат турига доир фанларни жорий қилиш орқали нафақат соҳада “Устоз — шогирд” аъёнларини ривожлантириш, балки ўсиб келаётган ёш авлодни мақом оҳанглари асосида тарбиялаш, миллий қадриятларни мустақамлаш мумкин. Мазкур гоёни амалга ошириш бўйича марказ ҳодимлари “Устоз — шогирд” мактаби устозлари, барча ҳудуддаги макомдон-устозлар, мусиқашунос олимлар билан бирга, кенг қўлмали сайёҳаракатлар олиб бормоқда.

Бинобарин, мақом — чуқур мазмунга эга бўлган ва мураккаб қонун-қоидалар негизида юзага келган синкретик мукаммал мусиқий жанр. У оҳанг, сўз ва ҳаракатнинг гўзал уйғуллигини ифода этади. Ушбу миллий санъатимиз негизида фалсафа, илм, образ мўъжассамдир. Шу боис мақом тингловчини дунёни теран идрок этишга, образлар, таассуротлар воситасида мукаммалликка интилишга ундайди.

Машойхлар мақом санъатини улкан уммон, деб таърифлайдилар. Қабрига шўнғийверсангиз, дуру таъхлар қиқиб келаверади. Қанчалик ундан баҳраманд бўлсангиз, шунчалик сир-синоатлари ўзини намоён этаверади.

мақомлари ва дутор мақомлари, Фаргона — Ташкент мақомлари, Сурнай мақом йўллари ҳамда чолгу мақом туркумлари. “Шашмақом”нинг ҳар бир мақоми (“Бўзрук”, “Рост”, “Наво”, “Дугоҳ”, “Сегоҳ”, “Ирок”) тариқидан 40 дан 65 тагача куй

Агар биз асл, ҳақиқий санъатни билмоқчи, ўрганмоқчи бўлсак, аввало, мумтоз мақом санъатини билишимиз, ўрганишимиз керак. Агар биз санъатни, маданиятни кўтармоқчи бўлсак, аввало, мумтоз мақом санъатини кўтаришимиз керак.

Шавкат МИРЗИЁЕВ

ва ашулалар ўрин олган. Улар шаклан мутаносиб туркумли, ўзбек мумтоз адабиёти намоёнларининг фазл ҳамда муҳаммадларига, муайян лад ва усулларга асосланган. Мақом “Устоз — шогирд” аъёнларига сабоқ олган, моҳир, билимли, тарбияли овоз соҳиблари томонидан ижро этиб келинган.

Сирли мўъжизалар дунёси

Мақом шунчаки ҳордик чикариш учун тингланганда оҳанг эмас. Теран англаша, у — тарих, аъёнлар, маънавият, маърифат, тарбия, орзу, муҳаббат ва дўст. Ким нимани хоҳласа, истоганини топадиган сирли мўъжизалар дунёсидир. Фақат унга шайдо бўлиш, у билан яшаши керак. Шундагина унинг сирли дунёсини англаймиз, сеҳрли ҳамда мўъжизави таъсирини сезамиз ва шу орқали ўзимизни ҳам ҳар доим тетик, бардам, баъуват ҳис этишимиз. Ҳаётнинг бебаҳо неъмат эканлигини, гўзаллик ҳамда ижодиётнинг мислсиз қудратини англаб атаймиз.

Президентимиз таъкидлаганидек, агар биз асл, ҳақиқий санъатни билмоқчи, ўрганмоқчи бўлсак, аввало, мумтоз мақом санъатини билишимиз, ўрганишимиз керак.

Агар биз санъатни, маданиятни кўтармоқчи бўлсак, аввало, мумтоз мақом санъатини кўтаришимиз керак. Шукрки, мақомчилар элимизнинг назарида, эъзозидан бўлиб, доимо ардоқлаб келинган. Уларнинг номлари ҳамда ижодлари тарих зарварларига битилган. Бунинг замирида эса бир умрлик меҳнат, мероснинг ардоғи, машойхлар ҳикмати, устозлар ҳурмати, касбга садоқат, шогирдларга меҳр, халқимизга саховат, ҳаёт ва фаолиятда эса тавозе каби бир қатор шарафли, лекин машаққатли омиллар ўз ишынисини топган.

Демак, мақом инсониятга руҳий озуқа, қувват, хуш қайфият, ижодий илҳом, шикоят бахш этади. Шу боис киши мумтоз оҳанглари садосига мафтун бўлади. Ҳазрат Навоий таъбири билан айтганда: “Шодлик оширувчи хонанда: гами тарқатувчи созанда... кўнгил хуш оҳангдан қувват, руҳ эса хуш овоздан озуқ олади... ўзи чалиб, ўзи

куйласа, кўнгил мулкига қўзғолон солади”.

Ўзбек ҳофизлик санъати бир қатор дилбар, хуш овозли, билимли, ибратли хонандларига эгадир. Улар, аввало, авлодлар орасида қўприк, маънавият бобида қўзғу, замон учун ибратли ҳофиз, ёш авлод учун устоз, мусиқа меросимизга нисбатан сакловчи ва ўтказувчилардир. Халқимиз Ҳожи Абдулазиз Абдурашулов, Мулла Тўйчи Тошмухамедов, Ҳамроқул қори, Маматгува Сатторов, Юнус Ражабий, Домла Ҳалим Ибодов, Ҳожиқон Болтаев, Мадрохим Шерозий, Жўраҳон Султонов, Маъмурхон Узоков, Очипхон Отахонов, Орифхон Хотамов каби замонасининг билимдон ҳамда бетакор овоз соҳибларини доимо эъзозлаб келадилар. Сабаби улар қадриятлар кўринишида халқимизнинг неча асрлик маънавиятда муқдланган азалий аъёнларини соф ҳолатида авлодларга етказиб келганлар.

Нафосат байрами

Одатда тил ҳар қандай миллатнинг борлигини англатса, унинг маданияти, маънавияти жонан тамаддуниндаги ўрнини намоён этади. Бу борада ўзбек халқининг ибратли

ўзбек халқининг олижаноб миллий урф-одатларидир”, дея эътироф этди.

Учинчидан, ушбу анжуман сабаб иштирокчилар нафақат хуш наволардан баҳраманд бўлдилар, балки илм аҳли, санъатшунослар мақомнинг умумбаشارий назарий ҳамда амалий муаммоларини илмий нуктаи назардан тадқиққ этдилар. Тадбир доирасида ўтказилган “Мақом мусиқа санъати ва унинг жонан цивилизациясида тугган ўрни” мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция бунга имконият яратди.

Мақомшунос олимлар ўз мақомот тизмалари ҳақида илмий қарашларини ўртоқлашар эканлар, ўзбек мақомларининг жозибдорлиги, сирли таркибий тузилмалари, чолгуларга бойлиги ҳамда ижрочилик маҳоратлари тўғрисида илиқ мулоҳазалар билдирдилар.

Аҳамиятлиси, миллий қадриятларимиз, халқимиз маънавиятининг оҳангларида акс этган қомуси сифатида илк бор мақомлар бутун дунёга тараннум этилди. 30 га яқин мамлакатлардан таъширф бюорган мақомот ижрочилари анжуман танловига қатнашди. Қардош тожикистонлик мақомчилар танловнинг Гран-при мукофотида сазовор бўлди.

Давлатимиз раҳбарининг мақом санъатини ривожлантириш борасидаги гоёсининг наватбадга босқичи сифатида мақом ижрочилиги, халқ мусиқаси йўналишлари бўйича кадрлар тайёрловчи Маданият вазирлиги тизимидagi олий таълим муассасаси шаклида Юнус Ражабий номидagi Ўзбек миллий мусиқа санъати институти ташкил этилди. Мазкур олий таълим даражаси ёш ижрочиларни тарбиялашда муҳим аҳамиятга эга. Эеро, юксак маҳорат маҳсули бўлган садо тингловчи қалбда ис қолдиради, завоқ уйғотди, уни маъна шу лаззати ҳолатга кайтадан интилишга чорлайди. Агар оҳангдан таъсирланса, тингловчида унга нисбатан иштиёқ кўнаяди. Шубҳасиз, бу бекуёс қудратидан ва тингловчининг бунга ундайдиган жараён, албатта, маҳорат билан қилинган ижоддир.

Ижрочилик — жонли жараён. У доимо ҳаракатда. Ижрочиликдаги ана шу ҳаракат — софлик, аниқлик, бадийлик, бадихавийлик, эҳтирослилик, гўзаллик, дардлик, сайқаллик, жозибалилик ижодий муносабатларнинг гўзал уйғунлигида акс этади. Ижрочилик муҳимий чолгулар асли, тараннум воситасидир. Бу борада дунё микёсида чолгуларга энг бой халқлардан биримиз. Одатда чолгулар — халқ ва миллат маънавияти ҳамда руҳиятини садоларда акс эттирувчи асбобдир. Ҳар бир чолғунинг таровати ўзгача. Ўтмиш алломалари, дард аҳли, маънавият пешволари уларнинг ҳар бирини алоҳида таърифлаган. Шулар қаторида шоир Фурқат:

*Гоҳи қонун, гоҳи гижжаск,
гоҳ дутор истар қўнғул,
Дўстлар, айшу тараб,
фасли баҳор истар қўнғул,*

деб мусиқа асбобларининг сирли қудратини гўзал таърифласа,

*Мен дутор бирдан туғишан,
қўнға бир девонаман,
Ул туғишгоним билан
бир ўтда доим ёнаман,*

дея шоир Чўлпон созлар ўз даррдошига айландиргани ифода қилади.

Буюк соҳибқиронли Амир Темур даврида мусиқий чолғулар нафақат маънавиятимизни оҳанглар орқали тараннум этувчи восита, балки ҳарбий матонат, шикоят нишонин, жангчиларнинг табақа ҳамда мартабаларини кўрсатувчи ҳарбий даража белгиси сифатида ҳам қадрланиб келинган. Бу борада “Темур тузуқлари”да қўйилганча баён этилган:

“Амр қилдимки, ўн икки катта амирларнинг ҳар бирига битта байроқ ва бир нагара берилсин. Амир ул умарога байроқ ва нагара, туман тур ва чортуг тақдим этсинлар. Мингбошига эса бир туғ ва қарнай берилсин. Қўбоши ва ўнбошига биттадан катта нагара берилсин. Аймоқларнинг амирларига бўлса биттадан бургу тақдим этсинлар. Тўрт белгарбегининг ҳар бирига биттадан байроқ, нагара, чортуг ва бургу берилсин”.

Ушбу тарихий фактлар халқимиз қадимдан мусиқий билими бор, бирор созини чала оладиган инсонларга алоҳида ҳурмат билан қараганини ифода қилади.

Шу боис Президентимизнинг ақидада Наманган вилоятига таъширф чоғида келажак эгалари бўлиши ёшларнинг айнада мусиқий чолғу ижрочилигига доир билим ҳамда салоҳиятини янада қўллаштиришга қаратилган тақдирлари юртдошларимиз томонидан кўтарини руҳда қутиб олинди. Ушбу ташаббус замирида ҳар бир инсон ўз ҳаётида оҳанг сеҳрини туйсин, созларни садолантириб, унинг бетакор унларини фажр билан таратсин, деганга олий мақсад мўъжассамдир. Эеро, ҳар қандай ижоднинг ёш авлодни санъатга ва алоҳида, завоқ бўлиши муқаррар. Мусиқа садоларида инсонга энг гўзал онларни ҳаёт этиш имконияти кўпроқ, Санъатга ошувта инсон қалбиди эса эзгуликка ҳижмат қилиш тўғриси доимо устундир.

Давлатимиз раҳбари таъбири билан айтганда, бугунги замонда барча эзгу ниятли инсонларни бирлаштириш, ёшларни юксак гуманистик идеаллар руҳида тарбиялашда мусиқа санъатининг ўрни ва аҳамиятини ҳеч нараси билан ўнлаб, баҳолаб бўлимайди.

Юртбошимизнинг ёш авлодни санъатга ошно этишга қаратилган наватбадга ташаббуси мамлакатимизда мақом санъатини янада ривожлантириш борасида ҳам янги уфқларни очди. Бинобарин, бугун мусиқа сирларини кўт билан ўрганаётган ёш иқтидор соҳибларидан келгусида халқимизнинг ноёб маданий эътиборини янада баъийтадиган, унинг обрў-эътиборини бундан да оширадиган истеъдодли мақом усталари, санъатшунослар етишиб чикишига ишончимиз қомил.

Мақомларни мукаммал ва гўзал ижроларда тингловчида етказиш қўнғилларини сурурга тўлдиради. Инсонларга қувонч, эзгулик улашиш эса катта савоб. Бу йил Ватанимизнинг гўзал ошёрларидан бири — Шаҳрисабзда иккинчи Халқаро мақом санъати анжумани иштирокчиларида ана шундай ҳайрли ишни амалга ошириш имконияти бор. Умид қиламизки, мамлакатимизда янраган хуш наволар дунё бўйлаб таралиб, миллионлаб қалбларда эзгулик уруғларини қўқارتлади.

Сонибжон БЕГМАТОВ,
Ўзбек миллий мақом санъати маркази бош директори, профессор.

Халқ сўзи

Народное слово

МУАССИСЛАР:

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Кенгаши,
Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлиси Сенати Кенгаши

Бош муҳаррир Ўткир РАҲМАТОВ

2020 йил 25 мартда Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлигида 0001-рақам билан рўйхатга олинган. Нашр индекси — 229. Буюртма Г — 756. 34 148 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ, Offset усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Баҳоиси келишилган нархда.

Газетамиз ҳақидаги маълумотларни қўлаб олиш учун QR-коднинг телефонингиз орқали сканер қилинг.

ТЕЛЕФОНЛАР:

Девонхона 71-233-52-55;
Котибият 71-233-10-28; Ўқувлар 71-232-11-15.

Таҳририятга келган қўёзмалар тақрир қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.

Газетанинг сўзлаб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жаавобгар.

Газета таҳририят компьютер марказида термид ҳамда оператор М. Бегмуратов томонидан саҳифаланади.

Газетанинг полиграфик ҳиждатдан сифатли чоп этилишига “Шарқ” нашириёт-матбаа акциядорлик компанияси масъул. Босмахона телефони: 71-233-11-07.

• МАНЗИЛИМИЗ:

100000,

Тошкент шаҳри,

Матбуотчилик кўчаси, 32-уй.

Наватчи муҳаррир — Д. Солиқов.

Музаҳхих — Ш. Мақсудбеков.

“Шарқ” нашириёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили:
Буюк Турон кўчаси, 41. ЎЗА яқини — 21.50 Топширилди — 23.15 1 2 3 4 5 6